

ОЦЕНКА НА ЗАВИСИМОСТТА НА ПРАГА НА БОЛКАТА ОТ КОНЦЕНТРАЦИЯТА НА НЕВРОМЕДИАТОРИ В СЕРУМА – АДРЕНАЛИН, НОРАДРЕНАЛИН И СЕРОТОНИН, ПРИ БОЛНИ С ФИБРОМИАЛГИЯ (ПОЛОЖИТЕЛНИ ЗА IgG EPSTEIN-BARR ВИРУС)

В. Решкова¹, Р. Рашков¹ и И. Миланов²

¹Клиника по ревматология, УМБАЛ "Св. Ив. Рилски", МУ – София

²СБАЛНП "Св. Наум", МУ – София

Резюме. Проучването е направено в Клиниката по ревматология през периода от 1 септември 2010 г. до 1 ноември 2010 г. Изследван е прагът на болката при 21 болни с фибромиалгия (ФМ) – 3-ма мъже и 18 жени, възраст 22-58 г., с давност на ФМ 1-10 години. При всички болни концентрацията на Epstein-Barr IgM в серума е отрицателна, но всички са положителни за IgG Epstein-Barr вирус. Така се оформи само една група пациенти. В тази група преобладават пациентите с много висок титър за Epstein-Barr вирус – при 16/21 от тях титърът на IgG Epstein-Barr вирус е от 5 до 10 пъти над нормата. При 13/21 от болните с ФМ и висок титър на IgG Epstein-Barr вирус (65%) се установи ниска концентрация (под нормата) на адреналин. Само при 6/21 болни концентрацията на норадреналин в плазмата е под нормата. При изследване на концентрацията на серотонин в плазмата при болните се откриват ниски концентрации (до 50 нанограма/л) при 8 болни, а под нормалната граница – при 3-ма болни, т.е. общо с ниски плазмени концентрации на серотонин са 11/21 болни (50%). Полученият резултат доказва, че има връзка между понижения праг на болката и серотонина. Вероятно дори при болните с нормални плазмени концентрации на серотонин има нарушения при транспортирането му през кръвно-мозъчната бариера.

Ключови думи: фибромиалгия, серотонин, адреналин, норадреналин

V. Reshkova, R. Rashkov and I. Milanov. EVALUATION OF THE DEPENDENCE OF PAIN THRESHOLD ON SERUM CONCENTRATION OF THE NEUROMEDIATORS ADRENALINE, NORADRENALINE AND SEROTONIN IN PATIENTS WITH FIBROMYALGIA (POSITIVE FOR IgG EPSTEIN-BARR VIRUS)

Summary. The present clinic observation was conducted in the Rheumatology Clinic for the period September 1 2010-November 1 2010. The pain threshold scores were assessed in 21 patients using a Fisher dolorimeter and thus 3 men and 18 women aged 22-58 years were diagnosed with fibromyalgia (FM) (FM mean duration: 1-10 years). All patients were positive for IgG Epstein-Barr virus (EBV). In that way, only one group of patients was formed. In this group, there were prevailing patients with very high titer of IgG for EBV – in 16 of 21 patients the EBV IgG titers were 5 to 10 times above the normal control level. In 13 of 21 FM patients with high levels of EBV IgG titer (65%), a low concentration of adrenaline was observed (below the normal control level). Only in 6 of 21 patients, the concentration of noradrenaline in plasma was below the normal control level. In testing the concentration of serotonin in patients plasma, there were established low concentrations (up to 50 ng/l) in 8 patients and in 3 patients the concentrations were below the normal range, eg. 11 of 21 patients (50%) had low concentrations of serotonin. Therefore our results revealed a relationship between decreased pain threshold and serotonin. Perhaps even in patients with normal plasma concentrations of serotonin, disturbances in its transport through the blood-brain barrier (BBB) could be observed.

Key words: fibromyalgia, serotonin, adrenaline, noradrenaline

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ

През 80-те години на ХХ в. много клинични проучвания показват връзка между персистираща инфекция с Epstein-Barr virus и синдрома на хроничната умора. Синдромът на хроничната умора наподобява фибромиалгия (ФМ) по отношение на някои клинични симптоми, но се различава съществено по критериите за поставяне на диагнозата – наличието на болезнени тригерни точки при ФМ [2]. Някои автори смятат, че се касае за хронично имунно медирано възпаление на централната нервна система, свър-

зано с реактивация на латентна инфекция, вследствие на имунна дисфункция [3].

ФМ често е предполагаема като диагноза при пациенти, които страдат от синдром на хроничната умора. Някои автори смятат, че е възможно ФМ да представлява клиничен вариант на синдрома на хроничната умора. Затова, на първо място, е необходимо да се направи диференциална диагноза на синдрома на хроничната умора с ФМ, депресията и тревожността. В проведени клинични изпитвания не се открива значителна разлика между титрите на антитела

срещу Epstein-Barr при пациенти с ФМ и здрави хора [4].

След направения обзор на литературата се установява, че при пациенти с фибромиалгия има дисрегулация в отделянето на невромедиатори и хормони и те са в различна от нормата концентрация в плазмата, в резултат на което прагът на болката е по-нисък. Предполага се също, че има връзка между клиничните оплаквания на болните и прекарана инфекция с Epstein-Barr вирус.

Няма никакви данни за изказаните предположения за българската популация.

След извършването на изследователската дейност по проекта установихме връзка между концентрацията на невромедиаторите серотонин, адреналин и норадреналин в плазмата и болковия праг при болни с фибромиалгия в България.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

В Клиниката по ревматология – София, са изследвани 21 болни с фибромиалгия – 3-ма мъже и 18 жени, на възраст 22-58 години. Използвани са следните методи:

А. Оценка на болковия праг с долориметрия при болни с фибромиалгия. Проследи се прецизно прагът на болката във всички тригерни точки (ТТ) с долориметрия, измерена в kg/cm^2 с долориметър на Фишер, като се оцени с точна цифра стойността на болката. Единственият обективен метод за оценка на болката се извършва с долориметър на Фишер. Той представлява уред за измерване на налягането в болезнените ТТ с накрайник с площ 1 cm^2 . Скалата на уреда е до $9 \text{ kg}/\text{cm}^2$. Натискът се упражнява със скорост $1 \text{ kg}/\text{cm}^2/\text{s}$. Болният отбелязва моментът, в който натискът прераства в усещане за болка.

Номерата на измерваните болезнени точки са:

1. Оксипитална област Л
2. Оксипитална област Д
3. Шиен отдел C5-C7 Л
4. Шиен отдел C5-C7 Д
5. Супраспинатус Л
6. Супраспинатус Д
7. Втора костохондрална става Л
8. Втора костохондрална става Д
9. Трапецовиден мускул Л
10. Трапецовиден мускул Д
11. Латерален епикондил Л
12. Латерален епикондил Д
13. Голям трохантер Л
14. Голям трохантер Д

15. Глутеус Л
16. Глутеус Д
17. Коляно Л
18. Коляно Д

Б. Лабораторни изследвания

1. Лабораторно изследване на концентрацията на невромедиатори в плазмата – серотонин, норадреналин и адреналин. Нормалната концентрация на адреналин в плазмата е 30-90 нанограма/л, на норадреналин – 165-460 нанограма/л, на серотонин – 25-250 нанограма/л.

2. Изследване на IgG и IgM за Epstein-Barr вирус в серум на 21 болни с фибромиалгия.

Изследванията са извършени в лаборатория LaborLimbach, Heidelberg – Germany, акредитирана от DAR/DIN EN ISO/IEC 17025, ISO 15189, сертификат – DAR DAC-ML-0057-98-10-01, чрез транспортиране на пробите от лаборатория „Бодимед“.

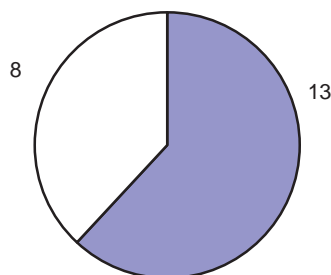
В. Анализирание на резултатите – статистически анализ и достоверност

РЕЗУЛТАТИ

Изследван е прагът на болката при 21 болни с ФМ – 3 мъже и 18 жени, възраст 22-58 години, с давност на ФМ 1-10 години. При всички болни концентрацията на Epstein-Barr IgM в серума е отрицателна, но всички болни са положителни за IgG Epstein-Barr вирус. Така се оформи само една група пациенти. В тази група преобладават пациентите с много висок титър за Epstein-Barr вирус – при 16/21 от тях титърът на IgG Epstein-Barr вирус е от 5 до 10 пъти над нормата.

При 13/21 от болните с ФМ и висок титър на IgG Epstein-Barr вирус (65%) се установява ниска концентрация (под нормата) на адреналин.

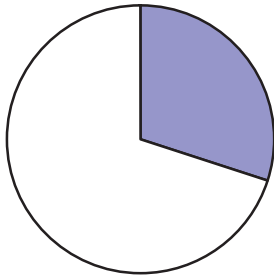
- по-малка от долната граница на нормата
- нормална концентрация на адреналин в плазмата

Фиг. 1. Концентрация на адреналин в плазмата на болни с ФМ

Само при 6/21 болни концентрацията на норадреналин в плазмата е под нормата.

- по-малка от долната граница на нормата
- нормална концентрация

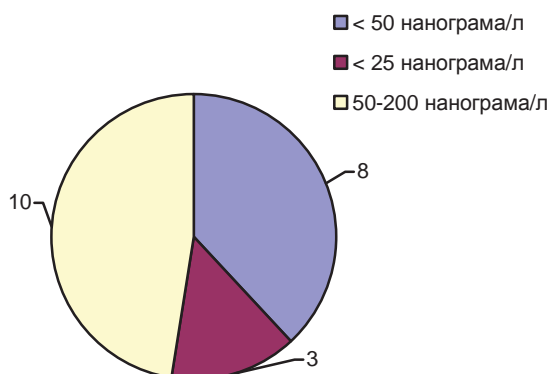

Фиг. 2. Концентрация на норадреналин в плазмата на болни с ФМ

През 1989 г. Russel пояснява, че е повишена експресията на норадреналин и адреналин при пациенти с ФМ. Повишените нива на норадреналин при ФМ са свързани с тревожност и повишена болезненост, но не с депресия [1]. Тези резултати се различават от проучването в българската популация. При изследването на нашите болни се установяват нормални стойности на норадреналин и дори при 6/21 болни – понижена концентрация на норадреналин в плазмата.

Може да се обобщи, че при тези болни друг е водещият патофизиологичен механизъм за развитието на алодиния и хипералгезия.

При изследване на концентрацията на серотонин в плазмата при болните се установяват ниски концентрации (до 50 нанограма/л) при 8 болни, а под нормалната граница е плазмената концентрация на серотонин при 3-ма болни, т.е. общо с ниски плазмени концентрации на серотонин са 11/21 болни (50%). Нормалната концентрация на серотонин в плазмата е от 50 до 200 нанограма/л.

Фиг. 3. Концентрация на серотонин в плазмата на болни с ФМ

ОБСЪЖДАНЕ

По литературни данни при пациентите с ФМ се установява понижена концентрация на серотонин и 5-хидроксииндооцетна киселина в плазмата и ликвора [1, 6]. Серотонинът участва в централнонервната регулация при ФМ. Той се синтезира от аминокиселината триптофан чрез 5-хидроксилиране и декарбоксилиране. Инактивирането му се извършва чрез обратно захващане в пресинаптичния неврон и чрез оксидативно дезаминиране до 5-хидроксииндооцетна киселина. Намаленото ниво на серотонин при ФМ е свързано с редукция на norepinephrine съня и понижен праг на болката, соматични усложнения и депресия [1]. В клинично проучване на Yunus и сътр. през 1992 г. се установява статистически незначимо намаляване на триптофан в серума на пациенти с ФМ в сравнение със здрави контроли и сигнификантно намаление на степента на транспорта на триптофан през кръвно-мозъчната бариера при пациенти с ФМ [5].

От нашите резултати се установи, че половината от болните с ФМ имат ниски плазмени концентрации на серотонин. Това потвърждава факта, че има връзка между понижения праг на болката и серотонина, но не може да обясни защо хората с нормални стойности на серотонин в плазмата имат нисък праг на болка. Вероятно дори при болните с нормални плазмени концентрации на серотонин има нарушения при транспортирането му през кръвно-мозъчната бариера.

Получените данни за групата болни с ФМ от българската популация показват, че няма повишени стойности на норадреналин. В този случай може да се приеме, че механизмът на развитие на понижен праг на болка е свързан с ниските концентрации на серотонин.

Изводи

От направеното клинично наблюдение може да се направи изводът, че има връзка между понижения праг на болка и ниската концентрация на серотонин в плазмата на болни с ФМ. Нормалните стойности на норадреналин вероятно не оказват влияние върху понижения праг на болка. При нашите болни основният медиатор, който играе роля за понижаването на прага на болката, е серотонинът.

Библиография

1. Alnigenis, M. N. Y. et P. Barland. Fibromyalgia syndrome and serotonin. – Clin. Exp. Rheumatol., 19, 2001, 205, 210.
2. Briggs, N. C. et P. H. Levine. A comparative review of systemic and neurological symptomatology in 12 outbreaks collectively described as chronic fatigue syndrome, epidemic neuromyasthenia, and myalgic encephalomyelitis. – Clin. Infect. Dis., 18, 1994, S32-S42.
3. Buchwald, D. et al. A chronic illness characterized by fatigue, neurologic and immunologic disorders, and active human herpesvirus type 6 infection. – Ann. Intern. Med., 116, 1992, № 2, 103-113.
4. Fyе, K. H. et al. Absence of abnormal Epstein-Barr virus serologic findings in patients with fibromyalgia. – Arthritis Rheum., 31, 1988, 1455-1456.
5. Yunus, M. B. et al. Plasma tryptophan and aminoacids in primary fibromyalgia & a controlled study. – J. Rheumatol., 19, 1992a, 90-94.
6. Russel, I. J. et al. Cerebrospinal fluid biogenic amino metabolites in fibromyalgia/fibrositis syndrome and rheumatoid arthritis. – Arthritis Rheum., 35, 1992, 550-556.

Постъпила за печат на 12 септември 2011 г.

✉ *Адрес за кореспонденция:*

Д-р В. Решкова
Клиника по ревматология
Медицински университет
ул. "Урвич" № 13
1612 София

✉ *Address for correspondence:*

V. Reshkova, M. D.
Clinic of Rheumatology
Medical University
13, Urvitch Str.
Bg – 1612 Sofia